

Experiències de lluites noviolentes

Un altre camí

Quan sembla que no hi ha res a fer, tenim **un altre camí**:

Ni resignació ni violència: la força de la lluita noviolenta

Convertir les crisis, fins i tot les derrotes, en oportunitats

Lluitarem amb tota la nostra fúria per la victòria de la Pau.

La victòria de la Pau no serà una victòria nostra,

sinó un embat encès i joiós entre els homes, entre les nacions, entre les races;

on no hi hagi ni vencedors ni vençuts,

ni explotadors ni explotats,

ni homes cultes ni ignorants,

ni sants ni pecadors.

Sabem que la construcció de l'embat de la Pau,

ens demana una guerra perpètua,

contra el fort mentre siguem febles,

i contra nosaltres mateixos quan siguem forts.

Lluís Maria Xirinacs Damians.

Experiències de lluites noviolentes

Des de fa segles, moltes de les lluites i resistències de la gent per aconseguir o defensar drets han estat lluites noviolentes, malgrat aquest nom no s'utilitzés.

D'entre els milers de lluites, en destaquem algunes que ens poden inspirar per afrontar dos reptes.:

1. Quan les lleis no recullen la voluntat de la gent, desobeir la llei **és el camí** perquè la recullin.
2. Quan la resignació o la violència no són una opció, la lluita noviolenta **és el camí** més intel·ligent.

Campanyes de referència

(C). Catalunya	(M). Món
Antecedents S XIX / S XX	
C1. Tancament de caixes: revolta les petites empreses catalanes (1899)	M1. Sufragistes: el dret a vot de les dones (1893 -)
C2. Vaga de La canadenca: el moviment obrer en lluita (1919)	M2. Fi del comerç d'esclaus i de l'esclavitud (1761-)
C3. Vaga de tramvies: contra la pujada de preus (1951)	M3. Moviment d'Independència de l'Índia (1919 – 1947)
Postguerra	
C4. Objeció de consciència i Insubmissió (1971-2001) (Pepe, Can Serra, Estatuts OC, Servei Civil, Insubmissió)	M4. Moviment afroamericà pels drets civils (1955-1968) (Parks, King...)
C5. Xirinacs, el referent català de la lluita noviolenta (1963-1978) (Vagues, Plantada a la Model, Manifestacions, Senat)	M5. Contra l'apartheid a Sudàfrica (1948-1990) (Boicot a la zona comercial, Boicot internacional)
C6. L'Assemblea de Catalunya (1971-1977) (Espai il·legal d'unitat d'acció)	M6. Solidarnosc (1980- 1988) (per acabar amb règim autoritari a Polònia)
C7. Marxa de la Llibertat (1976) (saltar-se la prohibició amb creativitat i sorpresa)	M7. Palestina: la resistència popular (1987-) (contra l'ocupació d'Israel)
C8. La Crida a la Solidaritat (1981 – 1988) (accions sorpresa per denunciar agressions al català)	M8. Independència Repúbliques Bàltiques (1987 – 1991) (per sortir de l'òrbita soviètica)
C9. Lluites ecologistes de defensa del territori (1978 –) (accions per defensar la terra i el medi ambient)	M9. Greenpeace (1971 -) (accions per defensar el medi ambient mundial)
C10. Moviment antiglobalització. Consulta social per l'Abolició del deute extern (2000-2003) (construcció espai de participació alternatiu)	M10. Otpor i la caiguda de Milosevic (1998 – 2000) (per guanyar electoralment a Milosevic)
C11. Indignats del 15M (2011-2012) (accions de protesta contra un sistema econòmic)	M11. Primaveres àrabs i revolucions de colors (2000 -) (revolucions per acabar amb dictadures)
C12. La PAH (2009 -) (estratègia integral contra l'abús financer-immobiliari)	M12. Sahrauí: lluita oblidada (2009 -) (contra l'ocupació malgrat tenir les lleis a favor)
C13. Volem acollir, stop mare mortum i Open Arms (2014 -) (contra el tracte degradant dels migrants i refugiats)	M13. Extincion Rebellion / Friday for Future (2019 -) (estratègia per declarar emergència climàtica)

Accions concretes exemplars: plantejar un dilema (pendent)

Catalunya	Món
Objectiu: cridar a la unitat de les pròpies forces	
Vaga de fam: Xirinacs per l'Assemblea de Catalunya	Otpor: jurament 17 partits per candidat únic
Objectiu: plantejar un dilema	
Fer pública l'objecció per cercar la detenció	Marxa de la sal: per no pagar impost, produir sal
Pintura a sobre per impedir detenció	Seure en cafeteries Nashville reservades als blancs
1 d'octubre: referèndum Organitzar un referèndum i defensar les urnes davant la prohibició	

Campanyes Catalanes.

Antecedents S.XIX - XX.

FITXA TÈCNICA (C1)

Quan l'estat apuja els impostos, tenim un altre camí

1.-Nom: Tancament de Caixes

- **Fet:** revolta de les petites empreses catalanes contra impost abusiu

2.-Any: 1899 (20 d'octubre)

3.-Lloc: Barcelona (s'escampà per Sabadell, Mataró, Manresa i Vilafranca)

4.-Context històric: La crisi colonial del 1898 (pèrdua de les colònies d'ultramar: Cuba, Filipines i Puerto Rico), va portar al ministre Vilaverde imposar uns pressupostos restrictius acompanyats d'una alça d'impostos per a compensar el dèficit.

5.-Impulsor/s: Lliga de Defensa industrial i Comercial (persones rellevants: Bartomeu Robert i Yarzabal)

6.-Detractor/s: Estat espanyol (Raimundo Villaverde era ministre d'Hisenda).

7.- Descripció dels fets: El Tancament de Caixes fou una protesta dels botiguers i petits industrials de Barcelona contra l'alça d'impostos més alta que l'aplicada a Madrid.

La Junta de la Lliga de Defensa Industrial i Comercial va realitzar la convocatòria de la protesta, contra la llei del Gabinet de Francisco Silvela i Raimundo Villaverde (ministre d'Hisenda). Per evitar que "no pagar els impostos" fos il·legal donaren de baixa els establiments comercials i industrials. L'Estat va decretar l'estat de guerra i va il·legalitzar la Lliga que havien creat.

8.-Estratègia: Donar de baixa els establiments i indústries per tal de deixar pagar la contribució (nous impostos) sense que fos il·legal. [no cooperació] [desobediència] (enginy)

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Per una banda, la premsa Estatal va aplaudir aquestes dràstiques mesures perquè veia l'acció com la d'un moviment separatista que calia combatre amb tots els mitjans. Alguns comerciants van ser empresonats (acusats de morosos per no haver pagat les contribucions) i els van confiscar els establiments (per atemorir els que encara es negaven a pagar les contribucions).

A més, van dimitir: l'alcalde de Barcelona, Bartomeu Robert (1842-1902), i els ministres del Govern d'Espanya, Manuel Duran i Bas (1823-1907) i Camilo García de Polavieja y del Castillo. Davant aquest escenari, l'Estat va decretar l'estat de guerra a Catalunya i es va il·legalitzar la Lliga de Defensa Industrial i Comercial.

10. Aprenentatges: L'enginyer per evitar els perills de la desobediència directa – el fet de donar de baixa els negocis per no haver de pagar -, no va evitar que les pèrdues econòmiques i els riscos que patiren van fer claudicar el moviment. Però aquest sector de la burgesia seria el nucli del catalanisme polític que marcaria el segle XX, convertint en realitat els temors de la premsa madrilenya.

FITXA TÈCNICA (C2)

Quan la patronal atempta contra els drets laborals, tenim un altre camí

1.-Nom: Vaga de la Canadenca

Fet: Moviment obrer que portar a obtenir més drets laborals i la jornada de 8 hores

2.-Any: 1919

3.-Lloc: Barcelona

4.-Context històric: L'empresa Traction Light and Power (coneguda com "La Canadenca") va fer canvis en les condicions laborals.

5.-Impulsor/s: Moviment obrer.

6.-Detractor/s: Empresa Traction Light and Power / Patronal catalana / Govern Espanyol

7.-Descripció dels fets: La Vaga de La Canadenca sorgí contra la retallada de sou d'alguns treballadors d'aquesta empresa. La vaga es va estendre a la majoria de treballadors barcelonins i va afectar els sectors de l'electricitat, el gas i el transport. L'ambient de la ciutat paraitzada i a les fosques va provocar pànic a la burgesia i el Govern Civil empresonà quasi 4.000 treballadors a Montjuic i els líders sindicals en un buc cuirassat. La majoria de treballadors de la ciutat foren acomiadats perquè estaven en vaga. La patronal buscava una victòria absoluta i l'únic que obtingué fou perdre la seva autoritat, ja que no tenia pràcticament ningú a qui manar ni amb qui negociar.

8.-Estratègia: Convertir la vaga inicial sobre una reivindicació laboral d'una empresa en una vaga en sectors estratègics que van paraitzar les principals ciutats i van aconseguir drets del moviment obrer impensables en aquell moment. [no cooperació] [desobediència]

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): L'Estat que estava preocupat per una possible extensió del conflicte destituí el governador civil i obligà la patronal a acceptar la seva mediació. L'Estat va decidir legislar unilateralment. Aquest fet posà punt final a la vaga, alliberà bona part dels presos, dialogà amb els dirigents de la CNT, acceptà la jornada màxima de vuit hores (Espanya fou el primer estat que assolí per llei aquesta fita). També es decretaren increments salarials, la readmissió dels acomiadaments, l'alliberament dels presos i l'acceptació de la capacitat legal de negociació dels sindicats.

10. Aprenentatges: Qualsevol conflicte puntual es pot convertir en l'espurna d'un moviment més ampli – si sap implicar altres actors amb altres necessitats i reivindicacions - que tingui el repte d'aconseguir objectius més amplis. Quan la crisi és total, el poder no té més remei que canviar una part important de les regles de joc, per intentar fer sobreviure el sistema.

FITXA TÈCNICA(C3)

Quan una empresa apuja preus, tenim un altre camí

1.-Nom: Vaga de tramvies

Fet: contra el greuge de l'augment de preus i contra el franquisme

2.-Any: 1951 (finals de febrer)

3.-Lloc: Barcelona

4.-Context històric: Aquesta protesta va ser fruit d'un cúmul de malestars entre la població degut a les duríssimes condicions de vida d'ençà de la fi de la Guerra Civil espanyola. La importància històrica prové del fet que va representar una de les primeres mobilitzacions massives contra el franquisme. A més, cal tenir en compte la tradició llibertària que existia a la ciutat.

5.-Impulsor/s: Moviments socials (inici espontani, posteriorment es sumen estudiants, militants de la CNT, el Front Nacional de Catalunya i el PSUC)

6.-Detractor/s: Companyia de Tramvies de Barcelona

7.-Descripció dels fets: La Vaga de tramvies fou el boicot que els ciutadans de Barcelona van fer a la companyia de Tramvies amb el motiu inicial de l'augment del preu del bitllet més alt que el de Madrid. Però expressava el malestar de la població per les duríssimes condicions de vida i esdevingué una de les primeres accions massives contra el franquisme. Durant dues setmanes, la població es negà massivament a utilitzar el transport públic, realitzà els seus desplaçaments a peu i participà en nombroses manifestacions de protesta. L'inici de la vaga fou espontani, tot i que més tard s'hi apuntaren i li donaren suport militants de diverses organitzacions. La Guàrdia Civil provocà alguns morts en durs enfrontaments amb la població. Finalment el Governador i l'Alcalde foren destituïts i s'anul·là la pujada de preus. Més important que la vaga en si mateixa va ser la repercussió propagandística antifranquista que comportà, singularment a l'estranger.

8.-Estratègia: De fet, vist en perspectiva fou més un boicot al transport públic que una vaga. Durà dues setmanes, i suscità nombroses manifestacions de protesta i tancament d'algunes fàbriques, enfrontaments amb la policia.. També alguns actes de violència incruenta com la crema d'un dels tramvies.

Gràcies a l'èxit del boicot, centenars de persones van participar en la primera lluita obrera del franquisme. Durant aquestes setmanes es trencà la por i es desafià la dictadura. [denúncia] [no cooperació] [desobediència]

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Aquest conflicte s'estén a Madrid amb la Jornada Nacional de Protesta que es va organitzar per al 20 de maig, la qual va resultar un fracàs. La pujada de preu s'anul·là però hi hagué una forta repressió (condemnes llargues de presó i fins i tot de mort). Aquest fet va provocar un canvi d'estratègia econòmica del règim vers l'oberturisme.

10. Aprenentatges: La ciutadania mostra la seva capacitat d'auto-organitzar una revolta a l'entorn d'un problema quotidià, que serveix de vàlvula d'expressió d'una situació opressiva general. Només el fet d'assumir les dificultats d'haver de caminar durant dues setmanes, pròpies del boicot, donaren una gran força al moviment, per les pèrdues econòmiques produïdes. Serví per articular i visibilitzar la lluita obrera incipient i clandestina, que seria determinant en la transició.

Campanyes Catalanes de Postguerra

FITXA TÈCNICA (C4)

Quan no vols contribuir a les guerres, tenim un altre camí

1.-Nom: Moviment d'objecció i d'insubmissió a Espanya

2.-Any: 1971 (fins l'abolició del servei militar obligatori el 31 de desembre de 2001)

3.-Lloc: Estat espanyol

4.-Context històric: Durant la dictadura de Francisco Franco i quan el servei militar era obligatori, la negativa a realitzar-lo implicava condemnes en cadena de fins a 18 anys de presó.

5.-Impulsor/s: Pepe Beunza i grups de suport, d'objectors i d'insubmisos.

6.-Detractor/s: Estat espanyol /Exèrcit Espanyol

7.-Descripció dels fets: El 1971, Pepe Beunza fou el primer objector de consciència per raons polítiques i posà en marxa una estratègia no violenta conscient per aconseguir el reconeixement del dret a l'objecció de consciència amb els objectors de Can Serra. Aquests començaren un servei civil autogestionat alternatiu al servei militar. Amb la crisi generada per la mort del dictador i la detenció volgudament forçada dels objectors s'aconsegueix que es reconegui aquest dret en la Constitució Espanyola que va comportà dos intents de regulació amb la realització d'uns serveis socials a la comunitat d'una durada superior al servei militar, encara obligatori. Varen augmentar el nombre d'objectors i una bona part d'aquests, els "insubmisos", no estaven tampoc d'acord amb el servei civil substitutori, negant-se a realitzar-lo.

8.-Estratègia: Integral i conscient no violenta. Es denuncia una situació, es desobeïx, es força la detenció que es fa pública amb una campanya preparada prèviament, es presenten propostes de regulació, s'ofereix una alternativa de servei civil, s'aprofita una crisi – la mort de Franco - per aconseguir un canvi legislatiu que reconeix una prestació social, que alhora és rebutjada i es torna a desobeïr, fins aconseguir el final de la mili. [denúncia] [desobediència] [alternativa]

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Després d'una lluita de 30 anys, amb un milió d'objectors, 50.000 insumisos i més de 1.000 anys de presó, el 2.001 se suspengué la mili obligatòria

10. Apreneutges: molt poques persones, fins i tot joves, convençudes, disposades a arriscar-se per una causa que creuen veritable, quan adopten una estratègia no violenta, poden aprofitar una crisi per aconseguir objectius que semblaven impossibles.

FITXA TÈCNICA (C5)

Quan ens sentim impotents, tenim un altre camí

1.-Nom: Xirinacs

Fet: El referent català de la lluita no violenta

2.-Any: 1963- 1977

3.-Lloc: Presó Model (Barcelona)

4.-Context: Lluís Maria Xirinacs fou doctor en filosofia, sacerdot i escriptor. Xirinacs destacà durant els anys seixanta i setanta per defensar la democràcia i els drets humans sota la dictadura franquista amb mètodes de protesta no violents com les vagues de fam.

5.-Impulsor/s: Lluís Maria Xirinacs

6.-Detractor/s: Dictadura franquista

7.-Descripció dels fets: El 1963 interpel·là la policia de Barcelona per les tortures a què havien estat sotmesos diversos universitaris detinguts. Va participar a la "Caputxinada" va ser desterrat. Emprenqué 6 vagues de fam algunes també de set i algunes molt llargues, de fins a 42 dies, amb diversos objectius: per la separació de l'església i l'estat, per exigir la creació de l'Assemblea de Catalunya, pel dret a declarar en català, per l'alliberament dels 113 de l'assemblea de Catalunya, pels presos bascos, per l'amnistia...

8.-Estratègia: mostrar la radicalitat no violenta en assumir el risc de la pròpia salut i vida, eren actituds que reforçaven l'estratègia no violenta: intentar dialogar i cooperar, denunciar, no cooperar, desobeir, proposar i viure alternatives...

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Entre 1973 i 1975, estigué sovint empresonat i multat per les seves activitats contràries al règim. Un cop en llibertat, s'estigué en vetlla permanent, juntament amb els «captaires de la pau», a Montserrat i continuà amb la seva manifestació diària davant la presó Model de Barcelona durant 21 mesos per reclamar l'amnistia per als presos polítics. Fou candidat al premi Nobel de la pau l'any 1975. Fou el senador independent més votat i es mantingué dempeus en el Senat mentre no es proclamà l'amnistia. Participà en el procés d'elaboració de la Constitució espanyola de 1978. La seva proposta de constitució alternativa completa basada en una confederació d'estats, fou rebutjada sencera.

10. Aprenentatges: davant diferents injustícies no acceptar ser còmplice amb la seva inacció. Emprendre les anomenades vagues de fam, tècnicament les considerava dejunis per suscitar la implicació de la gent, no com a arma de coacció contra l'adversari. L'enginy de saber aixecar conflictes latents amb les seves accions, el prendre aquestes accions sense esperar posar d'acord persones i grups sovint enfrontades, sinó, més aviat, les accions eren l'eina per facilitar l'acord, com en el cas d'empènyer la creació de l'Assemblea de Catalunya amb la seva vaga de fam de 21 dies.

FITXA TÈCNICA (C6)

Quan manca la unitat d'acció, tenim un altre camí

1.-Nom: L'Assemblea de Catalunya: llibertat, amnistia i estatut d'autonomia

2.-Any: 1971-1977

3.-Lloc: Catalunya

4.-Context: L'Assemblea de Catalunya va ser una plataforma unitària de l'antifranquisme que va agrupar l'oposició catalana política i social contra la dictadura del general Franco amb 4 objectius compartits: llibertats, amnistia, estatut d'autonomia com a pas previ per a l'autodeterminació, i coordinació amb forces democràtiques espanyoles.

5.-Impulsor/s: Lluís, Ma. Xirinacs, Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya

6.-Detractor/s: Estat espanyol

7.-Descripció dels fets: L'Assemblea de Catalunya va agrupar la gran majoria de partits, sindicats i organitzacions socials del país. S'hi van anar sumant altres organitzacions no específicament polítiques: centres culturals, entitats excursionistes, associacions de veïns, col·legis professionals, sindicats... També es va organitzar en l'àmbit comarcal i local constituint assemblees democràtiques. Durant la dècada dels 1970 l'Assemblea de Catalunya va ser el principal marc de coordinació de la resistència social contra la dictadura i va liderar i organitzar les principals mobilitzacions populars de l'època. Cal destacar les grans manifestacions de l'1 i el 8 de febrer de 1976 a Barcelona, poc després de la mort del dictador Franco, i del primer onze de setembre no clandestí aquell mateix any a Sant Boi de Llobregat

8.-Estratègia: forçar la necessària, però difícil coordinació de les diferents organitzacions polítiques i socials entorn d'uns objectius comuns, com a base d'una escala de mobilitzacions al carrer, com a base de l'articulació popular arreu del país, com a organització il·legal que en ser reprimida van anar prenent més força, que van incidir en les condicions de la transició, i van posar les bases de les lluites posteriors fins avui. [Denúncia] [Desobediència] [Construcció]

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): L'Assemblea Nacional Catalana, creada el 2012, que va agafar el relleu de l'Assemblea de Catalunya dels anys 1970 en reunir la societat civil partidària d'un referèndum sobre la independència.

10. Aprenentatges: la normal polarització o divergència entre forces polítiques impedeix en moments clau crear els imprescindibles espais de coordinació estratègica que poden fer confluïr accions cap a un objectiu compartit. L'acció arriscada de Xirinacs per forçar la creació de l'Assemblea de Catalunya és un exemple de la força no violenta, que no sempre va adreçada a l'adversari.

FITXA TÈCNICA(C7)

Quan es vol silenciar un país, tenim un altre camí

1.-Nom: Marxa de la Llibertat

Fet: Acció popular per l'alliberament nacional

2.-Any: 1976

3.-Lloc: Països Catalans

4.-Context: Just després de la mort de Franco, una part de l'incipient moviment no violent català que no estava implicat directament en la lluita dels objectors de consciència, convoca una marxa, com a vehicle participatiu i conflictiu per fer conèixer les reivindicacions de l'Assemblea de Catalunya pels pobles i ciutats d'arreu del Països Catalans.

5.-Impulsor/s: Pax Christi (Àrcadi Oliveres, Àngel Colom) i Xirinacs...

6.-Detractor/s: Govern espanyol

7.-Descripció dels fets: La Marxa de la Llibertat fou una acció no violenta per reclamar l'amnistia, les llibertats bàsiques, la recuperació de l'Estatut d'autonomia, en l'àmbit dels Països Catalans. Sis columnes de marxaires van recórrer els territoris de parla catalana sota el lema "Poble català, posa't a caminar", amb multitud d'accions imaginatives per evitar o per fer quedar en ridícul la repressió de la guàrdia civil i de la policia nacional.

8.-Estratègia: En un moment de crisi, de canvi de règim, es va prendre la iniciativa, amb una acció inesperada, permanent (durant tres mesos), popular i provocadora, que generava petits conflictes, era una escola de formació pràctica de la força de la no violència, tant pels qui hi participaven, com pels qui la trobaven o la seguien. Posava en evidència les mentides de l'obertura del règim post franquista [Denúncia] [Desobediència]

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): El *Ministerio de Gobernación*, sota les ordres de Manuel Fraga, va desautoritzar la Marxa, però es va acordar desobeir la prohibició i els preparatius van continuar. Durant els dos primers dies de Marxa es produïren al voltant de 150 detencions i foren empresonats 123 dels participants. Va haver-hi una forta repressió policial i, fins i tot, actuacions de l'extrema dreta. Es dugueren a terme diverses vagues de fam i s'assolí la xifra de 40.000 hores detinguts. La Marxa va representar un revulsiu per a la societat catalana i moltes associacions i personalitats la van recolzar. El 12 de setembre la Marxa de la Llibertat arribava al seu objectiu, el Monestir de Poblet on només pogueren accedir uns pocs marxaires atès que la Guàrdia Civil i la

Policia vigilaven els voltants del monestir per evitar l'arribada de les columnes que restaren retingudes a Montblanc on es produí una actuació especialment desmesurada per part de les forces d'ordre públic. Organitzada per Pax Christi amb Àngel Colom i Arcadi Oliveres, rebé el suport de Lluís Ma Xirinacs que aquell estiu era plantat davant la Model, reclamant l'amnistia. Fou una de les primeres accions col·lectives d'acció explícitament no violenta.

A la resta del territori va ser mínima. Per una part, en el País Valencià (estava vehiculada per la Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià); i per altra part, a les Illes Balears i Pitiüses (amb les Assemblees Democràtiques de Mallorca, de Menorca i d'Eivissa), la proposta de la Marxa es va fer mínimament a Eivissa.

~~En aquests territoris la proposta per alguns es va veure amb dificultats ja que la proposta venia de Catalunya, i duia el terme "català" en el lema de la Marxa. ????~~

10. Aprenentatges: tenir el do de l'oportunitat, saber aprofitar el moment on una acció crea un dilema a l'adversari, on faci el que faci, reforça el moviment: si no prohibeix la marxa, aquest es fa i s'estén i si la prohibeix, també i, a sobre, posa en evidència la manca de llibertats. Cal gent disposada a patir – cansament, riscos, cops, detencions, insults....- però també a passar-ho bé (creativitat, aventura, companyonia, compromís...)

FITXA TÈCNICA (C8)

Quan s'ataca la llengua i la cultura, tenim un altre camí

1.-Nom: Crida a la Solidaritat

Fet: En defensa de la llengua, la cultura i la nació catalanes

2.-Any: 1981 – 1988

3.-Lloc: Barcelona

4.-Context: La Crida nasqué en un acte celebrat al Paranimf de la Universitat de Barcelona i tingué la seva culminació en un acte massiu al Camp Nou. La Crida a la Solidaritat en Defensa de la Llengua, la Cultura i la Nació Catalanes, fou un moviment catalanista que va sorgir com a reacció al *Manifiesto* de los 2.300, que qüestionava el procés de normalització del català.

5.-Impulsor/s: Joves de diversos col·lectius nacionalistes (Àngel Colom, Jordi Sánchez, Carles Riera, Andreu Camps,...)

6.-Detractor/s: Govern Espanyol

7.-Descripció dels fets: Durant els anys 80, la Crida va organitzar campanyes a favor de la normalització de la llengua catalana, denunciant entitats i empreses que consideraven que discriminaven el català. Fou la principal promotora de la manifestació a Barcelona contra la LOAPA.

A finals dels 80 organitzà accions directes no violentes. Per exemple, manifestacions amb torxes en una "Marxa Cívica Contra la Tortura". Una vuitantena d'activistes ocuparen l'Estació de Sants per tal de catalanitzar-ne els serveis, divuit dels quals foren detinguts i quatre, empresonats per exigència del fiscal de torn. Un grup d'activistes pintaren de color de rosa una fragata dels EUA en protesta per l'actitud bèl·lica de la VI Flota dels EUA a la Mediterrània. L'Aeroport de Barcelona coneixerà una de les accions més vistoses de la Crida, quan prop d'una trentena d'activistes, disfressats de

viatgers i amb maletes farcides amb més de 4.000 avions de paper amb les ales estampades amb el segell "En català!", fan volar els avions davant l'astorament de les forces antiavalots presents a l'aeroport, que acaben amb diversos ferits causats per l'agressió, desproporcionada i molt violenta, dels efectius policials. Altres accions de la Crida que es dugueren a terme ho foren per tal d'impedir la construcció de línies d'alta tensió travessant el Montseny, per promoure i dur a terme repoblacions forestal arreu del país treballant amb escoles públiques de primària, de prevenció d'incendis, contra l'aplicació i vigència de la Llei antiterrorista, de solidaritat amb els pobles d'Etiòpia i Eritrea en situació de crisi de fam, de suport a Nicaragua després del terratrèmol del 1986, de suport al diàleg al País Basc... Per altra banda, dos militants van romandre penjats més de sis hores a la façana d'El Corte Inglés de la ciutat de Barcelona desplegant una pancarta a favor del català. El 23 d'abril de 1988 convocà una manifestació en reconeixement de l'oficialitat del català al Parlament Europeu.

8.-Estratègia: A partir d'una agressió, es posa en marxa una plataforma de denúncia que combina la força d'organitzacions per convoca actes i la força d'un grup d'acció directa no violenta que respon amb agilitat i creativitat a fets o que empren iniciatives sorprenents, amb la lògica de la desobediència, generant el cercle acció-repressió-acció.[Denúncia] [Desobediència] [Construcció]

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): La Crida no sols va tenir impacte en les polítiques de normalització lingüística, sinó en canalitzar una part del joves del moviment independentista cap a l'acció no violenta, i va ser l'escola d'un ventall de líders socials i polítics actius i rellevants fins als nostres dies.

10. Aprenentatges: Saber encertar el moment en què hi ha una demanda social i convertir-la en un moviment organitzat i en una font d'accions disruptives, és un dels elements clau de l'art de la lluita no violenta. Tenir present que allò que fem no sols pot tenir repercussions en el moment, sinó que és una font d'experiència personal i col·lectiva que pot donar fruits en el futur.

FITXA TÈCNICA (C9)

Quan volem defensar la terra, tenim un altre camí

1.-Nom: Lluites ecologistes. Moviment de defensa del territori.

Fet: Salvem els Aiguamolls i l'Empordà

2.-Any: 1978

3.-Lloc: L'Empordà (Catalunya)

4.-Context: El Grup de Defensa dels Aiguamolls Empordanesos (GDAE) va néixer 1978 com a grup ecologista per preservar el patrimoni natural dels aiguamolls de l'Empordà de l'especulació immobiliària i urbanística.

5.-Impulsor/s: Biòlegs i ecologistes. El Grup de Defensa dels Aiguamolls Empordanesos

6.-Detractor/s: Especulació immobiliària i urbanística

7.-Descripció dels fets: Posà en marxa la campanya *Els últims aiguamolls de l'Empordà en perill* de gran ressò popular, que amb una exposició itinerant, debats, col·loquis, manifestacions, ocupacions i altres activitats, incidí en la conscienciació de l'opinió pública. El 1980 membres del GDAE crearen la Institució Alt Empordanesa per a l'Estudi i Defensa de la Natura (IAEDEN). Des de l'estiu del 2002, i a partir d'una crida a la societat civil per a la mobilització en defensa del territori, la IAEDEN impulsà la Plataforma Salvem l'Empordà. Persones no estrictament naturalistes ni ecologistes s'agruparen per defensar la comarca d'un model de creixement desorbitat, gens sostenible ni respectuós amb l'entorn.

8.-Estratègia: Bons estudis de base sobre l'impacte dels projectes urbanístics, accions de denúncia contundents poc habituals en l'època que aconseguien projecció pública i mediàtica, amb propostes alternatives. [Denúncia] [Desobediència] [Construcció]

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Durant aquest període, van aconseguir que la Generalitat acordés la creació del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà. També van aturar diferents projectes que haurien estat un desastre: urbanitzacions (Fluvià Nàutic, Cap Ras, Vall de Santa Magdalena), camps de golf (Escala, Cistella), parcs eòlics dins de zones d'elevat interès natural, etc. Més de mig centenar de campanyes que van generar enfrontaments noviolents amb accions de protesta, tràmits administratius i milers d'euros gastats en accions judicials van convertir Salvem l'Empordà en un referent en la lluita noviolenta per a la preservació del territori. Sense les seves accions el totxo i el formigó envairien moltes més zones de la comarca.

10. Aprenentatges: Aquestes accions van crear un estil que influí en les nombroses lluites ecologistes fins ara. Van formar persones i grups amb posterior influència en diferents àmbits (universitari, institucional, activista,...) com Ecologistes de Catalunya, que aplega una vintena d'entitats i plataformes de tota mena de lluites arreu del territori.

FITXA TÈCNICA (C10)

Quan volem denunciar la globalització, tenim un altre camí

1.-Nom: Moviment antiglobalització

Fet: Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern

2.-Any: 2000 - 2003

3.-Lloc: Barcelona, Catalunya, Estat

4.-Context: La Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern va organitzar una consulta social que suposaria una mobilització sense precedents a l'Estat espanyol, i en l'àmbit internacional.

5.-Impulsor/s: Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern

6.-Detractor/s: Estat Espanyol

7.-Descripció dels fets: Va ser una mobilització transversal, en la qual col·lectius de cristians de base, esplais i ONG s'unien a okupes i antisistema contra un sistema econòmic injust. Malgrat la prohibició de la consulta per part la Junta Electoral (s'havia fet coincidir la consulta ciutadana amb les eleccions generals) i la repressió patida en algunes localitats, 1.087.792 persones van donar el

vot, i el 98% ho va fer a favor de la cancel·lació total del deute extern dels països empobrits. Va ser un exercici de democràcia en majúscules. Un dels actes de desobediència més massius al nostre país (20.000 voluntaris i voluntàries, la majoria a Catalunya, desobeint conscientment la Junta electoral, posant la legitimitat per davant de la legalitat). Un exemple d'autogestió per part d'un moviment horitzontal i radicalment democràtic de persones i xarxes que es va anar estenent arreu de l'Estat durant els mesos previs a la consulta. Més de 1.400 col·lectius es van implicar en la consulta social, que es va realitzar a gairebé 500 localitats de tot l'Estat espanyol. Eren els anys de l'explosió antiglobalització.

8.-Estratègia: Trobar una forma d'acció constructiva, en positiu, molt transversal, que afronta la desobediència a la seva prohibició i que s'encadena en un moviment més ampli i més continuat per posar en evidència elements clau de la violència estructural econòmica mundial. [Denúncia] [Desobediència] [Construcció]

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Pocs mesos després de la «batalla de Seattle», la consulta va ser el primer esglaió d'un cicle de mobilitzacions que es va mantenir a cop de cimera durant prop de quatre anys. Després de la consulta va venir la creació del Moviment de Resistència Global (MRG) i les mobilitzacions a Praga contra el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional (FMI).

10. Aprenentatges: Centrar l'acció en un objectiu clar, concret, assolible dins una estratègia per avançar en un objectiu molt ambiciós dóna forces i aplega energies per una escalada de mobilitzacions. El moviment es comença a esberlar amb l'aparició des pocs actors que generen una espiral de violència, especialment a Gènova.

FITXA TÈCNICA (C11)

Quan volem denunciar la crisi i la manca de democràcia, tenim un altre camí

1.-Nom: Indignats del 15M

Fet: Acampades en espais públics contra el sistema econòmic i polític

2.-Any: 2011

3.-Lloc: Estat Espanyol

4.-Context: El Moviment dels indignats 15-M, sorgí de la manifestació del 15 de maig de 2011, convocada per diversos col·lectius previs que van anar confluint, on després que 40 persones decidissin acampar a la Puerta del Sol es van produir una sèrie de protestes pacífiques a Espanya, amb la intenció de promoure una democràcia més participativa allunyada del bipartidisme PSOE - PP i del domini de bancs i corporacions, així com una "autèntica divisió de poders" i altres mesures amb la intenció de millorar el sistema democràtic.

5.-Impulsor/s: Nous moviments socials

6.-Detractor/s: la Casta de l'Estat espanyol

7.-Descripció dels fets: Va aglutinar diversos col·lectius ciutadans amb diferents lemes, com el de la manifestació del 15 de maig: «No som titelles en mans de polítics i banquers» o «Democràcia real JA! No som mercaderia en mans de polítics i banquers». El 15 de maig, en més de cinquanta ciutats, la ciutadania espanyola, especialment jove, va protestar contra els polítics, inspirada en revoltes i revolucions a Grècia (2008) i en el món àrab de 2010-2011. Els primers manifestants van ser desallotjats de la Puerta del Sol i van ser detingudes 19 persones. Després del desallotjament de l'acampada a la Puerta del Sol es van reproduir centenars d'acampades a les places de la majoria de les ciutats espanyoles. Les acampades, especialment a la Plaça de Catalunya de Barcelona, van mantenir espais públics ocupats durant setmanes, van desobeir l'ordre de desallotjament de la Junta Electoral el dissabte de reflexió de les eleccions municipals del 22 de maig.

8.-Estratègia: Després d'uns anys de crisi econòmica i política aguda la iniciativa d'alguns col·lectius de gent jove pren per sorpresa la classe política dominant amb nous formats d'acció – com les acampades – que es converteixen en una escola accelerada de nous lemes, valors i pràctiques d'una nova generació. La resistència no violenta per mantenir aquests espais desespera els governs i provoca actuacions desmesurades de la policia. [Denúncia] [Desobediència] [Construcció]

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): El 30 de juny es va pactar el final de l'acampada de Barcelona, després d'un desallotjament fallit del 27 de maig. Aquestes accions van inspirar el setembre l'inici d'Occupy Wall Street i la manifestació global del 15 d'octubre. Significà el final de la transició espanyola, que acabarà amb el bipartidisme i l'expressió ciutadana d'oposició a les conseqüències de la crisi.

10. Aprenentatges: Algunes de les característiques distintives del moviment foren: horitzontalitat, intel·ligència col·lectiva, inclusivitat, organització en xarxa i nodes i no violència. Preparar-se, aprofitar crisi, trobar acció sorprenent, desconcertant, que no sols denuncia sinó que construeix complicitats i xarxes.

FITXA TÈCNICA (C12)

Quan defensem el dret a l'habitatge, tenim un altre camí

1.-Nom: La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH)

Fet: Estratègia integral contra l'abús financer-immobiliari

2.-Any: 2009-

3.-Lloc: Barcelona / Estat Espanyol

4.-Context: La Plataforma d'Afectats/des per la Hipoteca (PAH) va néixer a Barcelona per donar una resposta ciutadana a aquelles persones que no poden pagar la hipoteca i veuen com el banc els pot reclamar un deute elevadíssim, fins i tot després de perdre l'habitatge. És un moviment ciutadà apartidista, articulat en nodes locals, en què persones directament afectades i persones solidàries s'organitzen juntes per denunciar i canviar aquesta situació.

5.-Impulsor/s: Un petit grup amb Ada Colau sorgit de l'Observatori DESC (Drets Econòmics, Socials i Culturals)

6.-Detractor/s: La banca, el sector immobiliari i els poders de l'Estat Espanyol

7.-Descripció dels fets: La PAH porta a terme accions en molts camps diferents (polític, mediàtic, judicial, comunicatiu, acompanyament, entre d'altres) per promoure canvis legals que donin resposta a la vulneració de drets fonamentals que pateixen les persones afectades, i proposar solucions per fer efectiu el dret a l'habitatge per a tota la ciutadania. La injusta i dramàtica situació és conseqüència de polítiques públiques encaminades a convertir l'habitatge en un negoci en lloc d'assegurar que aquesta sigui un dret garantit per llei. Les entitats financeres, en connivència amb el poder polític, s'han assegurat una legislació que les sobreprotegeix i han aconseguit beneficis multimilionaris mitjançant la concessió de préstecs hipotecaris. Des de la PAH es denuncia a les elits política i financera com les principals culpables. Tots i totes som afectades per la hipoteca: les polítiques d'habitatge que han promogut la bombolla immobiliària, l'estafa hipotecària i la mala praxis bancària són a l'origen de la crisi que condemna a milions de persones a l'atur i la precarietat.

8.-Estratègia: és un exemple de manual d'aplicació integral de l'estratègia no violenta: denúncia de la situació amb mocions als ajuntaments i amb la Iniciativa Legislativa Popular, desobediència amb centenars d'accions d'Stop Desnonaments, accions de negociació i pressió a entitats financeres, i, fins i tot, l'Obra social de la PAH, oferint habitatge propietat dels bancs a les famílies desnonades. [Denúncia] [Desobediència] [Construcció]

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Posen sobre la taula un conflicte amagat amb efectes devastadors en milions de famílies i amb efectes acumuladors en poques mans. S'aturen alguns dels impactes negatius, però la resistència dels especuladors en connivència amb la política i la justícia fa que, malgrat tants anys de lluita tan intel·ligent, diversa i efectiva, la violència estructural financera i immobiliària continuï provocant milers de víctimes, ara en els lloguers.

10. Aprenentatges: Un petit grup de persones ben informades, ben documentades, amb capacitat i voluntat de prendre riscos és capaç de fer trontollar un dels pilars intocables de l'estatu quo; la banca, les immobiliàries i l'especulació, amb la corresponent corrupció política vinculada. Implicació de les persones afectades en les accions de defensa de les seves necessitats, ventall de tipus d'accions complementàries (legals, jurídiques, legislatives, participatives, desobedients, constructives...)

FITXA TÈCNICA (C13)

Quan volem acollir migrants i refugiats, tenim un altre camí

1.-Nom: Volem acollir, Stop mare mortum i Open Arms

Fet: Contra el tracte degradant dels migrants i refugiats

2.-Any: 2014 -

3.-Lloc: Barcelona

4.-Context: El creixent drama dels milers de morts en l'intent d'arribar a Europa per part de refugiats i migrants, produït per genocides polítiques migratòries basades en la por i el racisme que no tenen cap respecte pels drets humans ni el dret internacionals. L'excusa de voler distingir entre tipus de persones que es veuen obligades a abandonar el seu país, sigui per salvar la vida que una guerra o una persecució ha posat en perill, sigui per fugir d'una situació econòmica insostenible que també posa en perill la seva subsistència.

5.-Impulsor/s: Diversos col·lectius interessats en defensa drets persones refugiades i migrants

6.-Detractor/s: Estat Espanyol / Unió Europea

7.-Descripció dels fets: Davant aquesta situació en els darrers anys es posen en marxa diverses iniciatives. La **Plataforma Stop Mare Mortum** amb un centenar d'organitzacions ciutadanes aposta per una Europa d'acollida i respectuosa amb els drets humans. **NO MÉS MORTS** al mar Mediterrani. Vol incidir en el canvi de polítiques migratòries, de protecció internacional i d'acció exterior que permetin assolir un món basat en el respecte pels drets humans, en la igualtat d'oportunitats i en el diàleg com a eina de resolució de conflictes. Lluita pels drets d'aquelles persones que han de deixar els seus països d'origen, sense fer distinció entre *persona migrant* i *persona refugiada*.

Open Arms neix per protegir amb la seva presència en el mar totes aquelles persones que intenten arribar a Europa fugint de conflictes bèl·lics, persecució o pobresa. Neix d'una empresa de socorrisme i salvament marítim de Badalona que el setembre de 2015 van decidir traslladar-se a l'illa de Lesbos per ajudar als refugiats que van arribar de la costa grega. En aquest context la **Manifestació «Volem acollir»** va ser una manifestació celebrada el febrer de 2017 a Barcelona convocada per l'entitat Casa nostra, casa vostra per demanar a les administracions i institucions un paper més actiu a favor de l'acollida de refugiats i migrants a Europa. Els convocants aconseguiren que fos la protesta més multitudinària a Europa a favor de l'acollida de persones refugiades. El mateix dia de la manifestació, el manifest Casa nostra, casa vostra sumava adhesions de 70.000 persones i 900 entitats.

8.-Estratègia: Manifestos i manifestacions són les eines habituals de la protesta, que poden servir per mirar la temperatura social d'un moviment, però que, en elles mateixes, no acostumen a influir tant com els convocants esperarien en les polítiques públiques ni executives, ni legislatives ni judicials. L'acció disruptiva en aquest cas prové de l'acció constructiva – salvament marítim – que, per la seva eficàcia es converteix en una acció de desobediència, davant la prohibició de les autoritat. [Denúncia] [Desobediència] [Construcció]

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): El conflicte està ben obert. L'actor principal que empren l'acció de denúncia són els propis migrants i refugiats que arriben a Europa. L'acció de les plataformes i entitats és donar veu i imatge a aquest drama, que passa ara i aquí i que en el futur els semblarà estrany que en fóssim còmplices (com va ser el tràfic d'esclaus d'Àfrica a Amèrica). L'acció de famílies, entitats, governs municipals i autonòmics... per acollir migrants i refugiats és una acció constructiva. L'acció d'Open Arms i altres organitzacions de salvament és intentar minimitzar el drama amb el rescat dels supervivents i convertir aquets fet en una denúncia d'un crim flagrant.

10. Aprenentatges: quan les societats perdem la sensibilitat pel dolor extrem dels nostres semblants estem abocades a acceptar els pitjors règims de la història. Quan els manifestos i manifestacions – que recullen milers, milions de voluntats – no modifiquen la violència directa i estructural que pateix un grup humà, l'acció directa, desobedient ha d'entrar en escena i augmentar la pressió per fer evident el drama i per buscar-hi solucions. I quan res d'això funciona, és que les pròpies societats són part del problema per la violència cultural que generen: racisme més menys encobert, boc expiatori de l'estranger per no afrontar les causes internes i els responsables poderosos de la crisi.

Campanyes al Món abans de la 2a guerra mundial

FITXA TÈCNICA (M1)

Quan no es reconeix el dret a votar, tenim un altre camí

1.-Nom: Sufragistes

Fet: Moviment feminista pel dret al vot de les dones

2.-Any: Des de 1848

3.-Lloc: Arreu del món. Especialment món anglosaxó

4.-Context històric

Després de la revolució francesa, el dret a vot només el tenien, els homes, en alguns estats, només el tenien alguns homes (propietaris, blancs...)

5.- Impulsors

Grups de dones en alguns països anglosaxons que inicien el llarg camí del feminisme.

6.- Detractors

Les majories socials, els governs, les lleis,... molt condicionades pel masclisme dominant.

7.-Descripció dels fets: El moviment internacional pel sufragi femení va ser un moviment reformista social, econòmic i polític que promogué l'extensió a les dones del dret al vot. Destaquem les dues corrents que es van formar: per una banda la que pensava que amb el vot s'acabarien les desigualtats entre els sexes, i per altra banda, a més del vot, demanava canvis en la família, el treball, la sexualitat etc perquè aquest corrent veia el vot com a condició necessària però no suficient.

8.-Estratègia: Una de les accions noviolentes va ser la resistència fiscal (1909-1918) amb el lema "no vote, no tax" ('sense vot, no hi ha impostos'); si les dones tenien obligacions pròpies dels ciutadans, també en volien els drets. Any rere any, l'estat confiscava una part dels béns de les sufragistes, i va arribar a haver-hi 220 dones que es van negar a pagar impostos. **[Denúncia] [No cooperació] [Desobediència]**

FITXA TÈCNICA (M2)

Quan es maltracta la població, tenim un altre camí

1.-Nom: Abolicionisme

Fet: Contra el comerç d'esclaus i la nova esclavitud

2.-Any: 1761-

3.-Lloc: Especialment Amèrica, Europa, Àfrica.

4.-Context històric: Durant el segle XVI, mentre la servitud estava en procés de desaparició a Europa, a les colònies americanes renaix l'esclavitud sota les seves pitjors formes.

5.- Impulsors: tenaç activisme, primer d'unes poques persones, però que progressivament va anar guanyant simpaties i adeptes.

6.- Detractors

Les monarquies, els governs, els grans propietaris, les esglésies, les lleis,... que van construir una legalitat que afavoria els seus interessos.

7.-Descripció dels fets: En pocs anys, el comerç d'esclaus negres africans va adquirir una importància econòmica de primer ordre, i pràcticament sense escrúpols els països europeus es van anar sumant a aquest comerç de persones amb societats esclavistes, basades en el treball dels esclaus per fer funcionar la seva economia, especialment les explotacions agrícoles i mineres. Als estats europeus participants en el comerç d'esclaus no només els interessava pels beneficis que el treball dels esclaus pogués suposar sinó també perquè des del primer moment van establir sistemes d'impostos sobre la importació d'esclaus, convertint-se d'aquesta forma el comerç d'esclaus en una important font d'ingressos per a les arques reials. Durant els tres segles i mig que va durar el comerç d'esclaus atlàntic, més d'onze milions de persones africanes van ser transportades a les colònies americanes del nord i del sud. A aquestes xifres cal afegir-hi les que van morir durant el viatge o durant la seva captura i transport cap als punts d'embarcament de la costa africana. Una llarga lluita feu que durant dos segles s'anés acabant legalment amb l'esclavisme.

8.-Estratègia: [Denúncia] [Desobediència]

A l'abolició del comerç d'esclaus va contribuir-hi moltíssim el canvi de sensibilitat que s'havia produït en la societat, inicialment indiferent o favorable al tema. Va ser el resultat d'un tenaç activisme, primer d'unes poques persones, però que progressivament va anar guanyant simpaties i adeptes, un procés en gran mesura liderat pels quàquers. També hi va contribuir accions com la de Henry D. Thoreau, amb la seva desobediència civil a pagar impostos.

9.-Resolució del conflicte (conseqüències):

Després de moltes lluites dels propis esclaus i de l'acció de grups organitzats es va aconseguir anar abolint el comerç d'esclaus i, fins i tot, la mateixa esclavitud

10. Aprenentatges: Minories molt petites, quan defensen una causa veritable, malgrat la mentalitat general en contra, aconsegueixen amb una lluita persistent, un gradual canvi de posicions, també en el marc legislatiu reforçat, en aquest cas, per un canvi en els règims polítics i en el sistema productiu - el treballadors "lliures" eren més productius que els " esclaus".

FITXA TÈCNICA (M3)

Quan es vol la independència, tenim un altre camí

1.-Nom: Moviment per la Independència de l'Índia

2.-Any: 1919 – 1947

3.-Lloc: Índia

4.-Context històric: El moviment tenia com objectiu acabar amb la submissió britànica de l'Índia.

5.- Impulsors: Un conjunt d'organitzacions i líders, entre les que destaquen el Congrés Nacional Indi i Mohandas K. Gandhi.

6.- Detractors: L'imperi britànic i el seu virrei a l'Índia

7.-Descripció dels fets: El Virrei britànic va ser investit en 1919 per impedir actes que pogueren ser considerats com a sedició, amb accions, per exemple, per silenciar la premsa, detenir activistes polítics sense ordre judicial i arrestar qualsevol persona que fos sospitosa de rebel·lia. Com a protesta la població va cridar a una vaga general al país i aquest fet va ser l'inici del descontent amb el poder colonial que va portar a la Massacre d'Amritsar (els militars britànics van disparar a un grup d'indis que estaven celebrant un festival amb un dramàtic resultat: uns 400 morts i 1200 ferits). Aquest succés va finalitzar amb l'esperança de l'autonomia índia i el Congrés Nacional Indi adoptà la política de Mohandas Gandhi. Les idees i estratègia de Gandhi eren entorn de la noviolència i la resistència civil, les qual no eren benvingudes al principi entre els polítics. Aquesta pràctica la va anomenar "satyagraha" (força de la veritat), entenia la desobediència civil com a arma efectiva per repel·lir lleis injustes, calia recórrer a manifestacions noviolentes i retirar tota cooperació amb l'estat corrupte. Gandhi va defensar la causa de camperols indis que estaven desposseïts de terres i obligats a conrear productes que no eren els que necessitaven per a la seva subsistència, rebent una irrisòria remuneració pel seu treball. Així amb la victòria de la lluita dels camperols va rebre el títol popular de Mahatma (Ànima Gran). A nivell institucional, Gandhi des del Congrés Nacional va elaborar una nova constitució que tenia com objectiu final "swaraj" (la independència). Aquest moviment nacional tenia milions de participants que no estaven en contra del poble britànic sinó que considerava que hi havia un sistema administratiu injust. Un dels seus objectius era l'alliberament de 350 milions de persones sotmeses a un règim colonial i tirànic. Per tant, durant la seva primera "satyagraha" Gandhi va cridar a boicotejar les institucions educatives, les corts i els productes britànics; renunciar a qualsevol càrrec al govern colonial i negar-se a pagar impostos. Aquest fet van presentar un veritable repte al règim britànic. Però Gandhi es va veure obligat a parar el moviment davant el brutal assassinat d'un policia per un grup d'agitadors perquè volia evitar que el moviment per la llibertat es convertís en una onada de violència, que posaria en perill les vides dels britànics i la dels indis sota la inevitable represàlia britànica.

8.-Estratègia: De fet, el propi concepte d'estratègia noviolenta, prové del mateix Gandhi. Les seves campanyes anaven orientades a denunciar el domini britànic de l'Índia, però sobretot a no cooperar amb ell, a desobeir les seves lleis, a construir alternatives efectives a la seva economia, al seu estil de vida dependent. [Denúncia] [No cooperació] [Desobediència] [Construcció]

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Després d'unes setmanes de reflexió, va realitzar la Marxa de la Sal (400 km) en protesta contra els impostos sobre la sal i Gandhi i els seus seguidors, desafiant les lleis britàniques, van començar a elaborar la seva pròpia sal utilitzant l'aigua del mar. Unes 100.000 persones van ser detingudes. Amb el pacte Gandhi-Irwin el govern va acordar alliberar tots els presoners polítics, alhora que Gandhi va acordar aturar la campanya de desobediència civil. Després de més campanyes de desobediència amb centenars de milers de represaliats i en el context descolonitzador posterior a la Segona Guerra Mundial, l'Índia aconseguí la independència 17 anys després de la Marxa de la sal. El moviment d'independència indi va ser un moviment de masses que abastà diversos sectors de la societat. També es va sotmetre a un procés d'evolució ideològica constant. Malgrat la ideologia bàsica del moviment era anticolonial, va ser recolzada per una visió del desenvolupament econòmic independent del capitalisme, juntament amb una estructura política laica, democràtica, republicana i de llibertats civils.

10. Aprenentatges: l'art de la lluita no violenta, fonamentat en la força de la veritat, en la força d'una causa veritable, en la força interior de la coherència entre mitjans i fins, combina diferents accions, avança i es replega, negocia, guanya i perd, fins que la raó i la força acumulades, aconseguen l'objectiu, normalment en un context de crisi, convertida en oportunitat.

Campanyes postguerra. Món

FITXA TÈCNICA (M4)

Quan es discrimina la població, tenim un altre camí

1.-Nom: Anti-segregació

Fet: Moviment afroamericà pels drets civils

2.-Any: 1955-1968

3.-Lloc: Estats Units d'Amèrica

4.-Context històric: malgrat la fi del comerç d'esclaus i l'abolició de l'esclavitud, en els Estats Units d'Amèrica dels anys 50 continuava la discriminació racial contra els afroamericans. Es van crear moviments dirigits a prohibir la segregació racial i a reivindicar el restabliment dels seus drets de vot.

5.- Impulsors: grups d'afroamericans, molts d'ells vinculats a les esglésies del sud i als estudiants universitaris.

6.- Detractors: els grups i autoritats supremacistes blancs.

7.-Descripció dels fets: Van organitzar grans campanyes de resistència civil on els actes de protesta no violenta i la desobediència civil van produir situacions de crisi entre activistes i autoritats governamentals. Les formes de protesta van incloure boicots, marxades i una àmplia gamma d'altres activitats de l'estratègia no violenta. L'espurna del Moviment pels Drets Civils sorgí quan van preparar que Rosa Parks refusés aixecar-se del seu seient en un autobús públic per deixar-lo a un passatger blanc. Va ser arrestada, jutjada i sentenciada. Quan l'incident es va conèixer entre la comunitat negra, cinquanta líders afroamericans es van reunir i van organitzar el boicot d'autobusos de Montgomery per protestar per la segregació de negres i blancs en els autobusos públics. El boicot va durar 381 dies, fins que es va abolir la llei local de segregació. Un altre moment clau va ser la campanya de Birmingham en 1963 centrada en des-segregació dels

comerços del centre de Birmingham. La brutal resposta de les autoritats locals va jugar a favor de la campanya. La campanya va utilitzar una varietat de mètodes noviolents de confrontació, incloent ocupacions d'edificis, protestes en esglésies i una marxa a l'edifici del comtat per iniciar una campanya de registre de votants. La ciutat va aconseguir una ordre judicial per prohibir totes aquestes protestes. Però, amb la convicció que l'ordre era inconstitucional, es va desafiar i la gent es va preparar per a la detenció dels seus partidaris. King va ser escollit per estar entre els arrestats i mentre era a la presó va escriure la seva famosa Carta des de la presó de Birmingham. Els organitzadors van optar llavors per una alternativa polèmica i van acceptar els estudiants de secundària a participar en les manifestacions. Quan més de mil estudiants van sortir de les escoles per unir-se a les manifestacions que serien conegudes com la Croada dels Nens, els busos escolars van ser usats per a dur-los a presó i més de sis-cents van acabar detinguts en presó. L'endemà, quan mil estudiants, que s'havien reunit en una església, van marxar cap al centre de la ciutat cantant "Volem Llibertat!", el cap de la policia va ordenar atacar-los amb aigua disparada per mànegues de bombers i després va llançar contra ells gossos policia. A més hi havia col·locat una catapulta amb maons apuntant al pas dels joves. Les càmeres de televisió van difondre per tota la nació les escenes dels dolls d'aigua de les mànegues de bombers colpejant a nens i llançant-los pels aires i dels gossos que atacaven escolars indefensos. Mentre el món s'horroritzava amb les imatges, davant una nova manifestació, els policies i bombers van desobeir l'ordre de tornar a llançar gossos i aigua contra els manifestants i simplement els van deixar passar.

8.-Estratègia: [Denúncia] [No cooperació] [Desobediència]

Seguint les petjades de Gandhi van aplicar tot el repertori d'accions noviolentes dramatitzant i escenificant la brutalitat de la segregació i de la repressió contra els qui demanaven elementals mesures de no discriminació pel color de la pell. Amb aquesta estratègia aconseguiren que una part de la població blanca nord-americana i que el mateix govern federal prenguéssin compromisos per acabar amb la injusta situació.

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): L'àmplia difusió de l'ultratge públic a Birmingham, va forçar a l'administració Kennedy a intervenir amb major decisió en les negociacions entre la comunitat d'empresaris blancs i els organitzadors.

Pocs dies després les parts enfrontades van anunciar un acord per acabar amb la segregació en els restaurants i altres instal·lacions del centre de la ciutat, crear un comitè per eliminar pràctiques de segregació, alliberar manifestants empresonats i establir mecanismes permanents de comunicació entre els líders negres i blancs. L'acte més conegut va ser la Marxa sobre Washington, el 28 d'agost de 1963, quan Martin Luther King va pronunciar el famós discurs 'I have a dream' ("He tingut un somni"). En pocs anys de lluita van aconseguir importants lleis que prohibien la discriminació basada en "ètnia, color, religió, o origen nacional", tant en les pràctiques d'ús dels serveis públics com en la protecció dels drets de vot.

10. Aprenentatges: les injustícies resten amagades fins que algú pren la iniciativa de fer-les evidents, fer aflorar el conflicte latent és el primer pas de l'estratègia noviolenta. I, un cop es desfermen les forces emancipadores topen amb la repressió i amb la reacció dels qui fins aquell moment vivien "sense problemes".

FITXA TÈCNICA (M5)

Quan es segrega la població, tenim un altre camí

1.-Nom: Contra l'apartheid a Sud-àfrica

Fet: Resistències, boicot intern i internacional

2.-Any: 1948-1990

3.-Lloc: Sud-àfrica

4.-Context històric: L'apartheid va ser un sistema de segregació racial durant 42 anys a Sud-àfrica. La llei classificava els habitants en grups racials (blancs, negres, "coloured" i indis) i les zones residencials foren segregades mitjançant trasllats forçosos. Els habitants negres foren desposseïts de la ciutadania i traslladats a un dels 10 territoris autònoms tribals o bantustans del país, quatre dels quals esdevingueren estats independents. El govern segregà l'educació, la sanitat i altres serveis públics, i reservà per als blancs aquells de major qualitat i per als negres els pitjors.

5.- Impulsors: El Congrés Nacional Africà i els seus líders, entre ells, Nelson Mandela.

6.- Detractors: El govern i gran part de la població blanca, els afrikaners.

7.-Descripció dels fets: L'apartheid comptà amb una resistència interna considerable, amb manifestacions, vagues, boicots interns i internacionals. El govern respongué a les protestes i alçaments il·legalitzant l'oposició, promovent una forta repressió i empresonant els més significatius líders antiapartheid, com Nelson Mandela.

8.-Estratègia: [Denúncia] [No cooperació] [Desobediència]

Malgrat Mandela no renuncià a l'ús de la lluita armada, el moviment anà prenent força a mesura que la seva estada a la presó es convertia en un clam mundial, i el moviments de boicots interns, severament reprimits, i de boicot internacional contra Sud-àfrica, començaren a fer inviable el règim de l'apartheid. La posició de Mandela, obert al diàleg, permeté que el seu equip mantingués converses secretes amb els serveis secrets del govern durant anys, per trobar una sortida democràtica, malgrat la repressió continuava provocant morts cada setmana.

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Les reformes promogudes els anys 80 no varen aconseguir sufocar l'oposició, i el 1990 començaren les negociacions per posar fi al sistema. El 1994 se celebraren eleccions multirracials per sufragi universal que guanyà el Congrés Nacional Africà de Nelson Mandela.

10. Aprenentatges: les lluites no tenen un termini preestablert, van avançant enmig de les dificultats internes i externes, amb perseverança, tossuderia, aconseguint nous aliats, nous suports a mesura que la causa és compartida i no permet mantenir-se'n al marge.

FITXA TÈCNICA (M6)

Quan patim el totalitarisme, tenim un altre camí

1.-Nom: Solidarność

Fet: La força dels sindicats per fer caure una dictadura

2.-Any: 1980-1988

3.-Lloc: Polònia

4.-Context històric: En la Polònia dels anys 80 en un règim autoritari de l'òrbita de la URSS sorgeix un moviment sindical que portarà a un canvi en el país i en el conjunt d'Europa.

5.- Impulsors: Solidarność (en polonès) o Solidaritat és el nom del Sindicat Professional Lliure Autogestionari, una federació sindical polonesa clandestina d'arrels cristianes fundada el setembre de 1980.

6.- Detractors: El partit comunista, els governs de Polònia i de l'URSS.

7.-Descripció dels fets:

Sorgí un moviment que demanava la constitució de sindicats lliures i autònoms del Partit i del Govern, la setmana laboral de 35 hores, sense reducció proporcional de salaris. L'Església Catòlica polonesa, amb el cardenal Wojtyła, va estimular als obrers catòlics de les drassanes de Gdańsk, conduïts per Lech Wałęsa a incorporar-se al sindicat clandestí Solidarność. Convocat el seu primer Congrés, amb tolerància governamental, calia decidir qui dominaria el sindicat. Els seus fundadors, els miners, van iniciar una desesperada batalla, en part propagandista, en vistes a aquest Congrés, paralitzant totes les conques mineres. Els principals dirigents es tancaren a les mines de carbó. El Govern va ordenar injectar aigua en aquests pous, de manera que s'hi ofegaren els dirigents de l'esquerra comunista. Tanmateix ningú, ni l'Església Catòlica ni Ronald Reagan, va protestar per això. El Congrés el va guanyar el sector propers a l'Església Catòlica, i el Govern va considerar que amb ella es podia pactar. No va ser així.

8.-Estratègia: [Denúncia] [No cooperació] [Desobediència]

La inicial denúncia de la manca de drets, de la falta de coherència d'un sistema, es reforça per vagues i ocupacions reprimides brutalment, permet construir una organització il·legal però, efectiva, que ha de ser reconeguda, i amb un context de crisi del marc geopolític, s'aconsegueixen no sols els drets reivindicats sinó un canvi de règim, de conseqüències molt més àmplies en el sistema internacional.

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Abans de finals de 1981, Solidarność ja tenia nou milions de membres. El 1981, el president del govern, el mariscal Wojciech Jaruzelski va declarar la llei marcial i va empresonar la majoria dels dirigents de Solidarność, que va ser prohibit novament l'octubre de 1982. La llei marcial va ser aixecada formalment en juliol de 1983. Solidaritat persistia solament com organització clandestina. L'assassinat a les mans de la policia secreta d'un jove sacerdot catòlic que assistia els treballadors de la siderúrgica de Varsòvia, causà una onada de

manifestacions a tot el país. El govern es veié obligat a detenir i condemnar els assassins, mentre que el sindicat es feia cada cop més visible i era tolerat. A final dels 80, ja era prou fort per a frustrar les temptatives reformistes de Jaruzelski: les vagues a nivell nacional de 1988 van forçar al Govern a negociar obertament amb Solidarność, la qual va deixar de presentar-se com a sindicat per a fer públiques les seves pretensions de ser un partit polític en eleccions lliures. En un excés de confiança, estimulat per Mikhaïl Gorbatxov, el govern va accedir a convocar eleccions i les va perdre. Així va resultar que el que es va iniciar com un moviment contra la burocràcia i per les essències del socialisme i la solidaritat, propugnat per la intel·lectualitat i els miners, va acabar amb el sistema comunista.

10. Aprenentatges: La lluita per un drets concrets, en funció de la força que adquireix el moviment, en funció de la repressió que genera i de la seva resposta, en funció de les esclatxes del règim que aprofita, en funció de la correlació de forces i suports internacionals... pot esdevenir en un canvi de sistema politico-econòmic.

FITXA TÈCNICA (M7)

Quan patim l'ocupació, tenim un altre camí

1.-Nom: Palestina

Fet: La resistència popular noviolenta contra l'ocupació d'Israel

2.-Any: 1987-

3.-Lloc: Palestina

4.-Context històric: La creació de l'Estat d'Israel i les successives guerres regionals (amb implicació de potents actors estrangers) provoca una ocupació creixent de territori palestí.

5.- Impulsors: Després dels diversos intents d'accions i d'alçaments armats, una part dels palestins aposten per la resistència popular noviolenta.

6.- Detractors: L'estat d'Israel i una part de la resistència palestina.

7.-Descripció dels fets: El 1987 la societat civil palestina s'alça en una rebel·lió massiva contra la ocupació d'Israel als seus territoris i l'opressió de la seva població, posant de manifest l'existència d'un poble disposat a fer front a la violència i la injustícia des de la desobediència civil i la resistència popular noviolenta. La Primera Intifada, l'aixecament popular que fa tres dècades desafià la continuïtat l'ocupació colonialista i aportà una legitimitat inèdita a la causa palestina va constituir un moviment cohesionat i solidari que s'anà articulant fins al 1990 al voltant dels comitès populars que s'havien forjat durant els anys anteriors. Les múltiples estructures de resistència civil noviolenta, presents ja anteriorment a l'esclat de la revolta i simultanis a les accions violentes dels anys setanta i seixanta, aportaren el caràcter massiu, generalitzat i organitzat des de la base que permet sostenir l'aixecament popular en tots els seus àmbits i en tots els nivells de la mobilització política i d'acció social. Les vagues de comerciants i el boicot als productes israelites, la renúncia a pagar les taxes, l'incompliment de les ordres militars, la construcció d'estructures alternatives –i de vegades clandestines- d'autogestió, auto-abastiment i sosteniment comunitari (vinculades a l'educació, la supervivència econòmica o la salut) i diverses formes de protesta i de manifestació pacífica, protagonitzaren la rebel·lió popular que donà nom a

la Primera Intifada palestina.

8.-Estratègia: [Denúncia] [No cooperació] [Desobediència]

La Primera Intifada és una estratègia no violenta “de manual” per l’articulació de les diferents formes de lluita, en què tothom pot participar-hi, d’aquí el nom de resistència popular. Algunes lluites, com a Bil’in, són d’una perseverança exemplar durant anys cada divendres els palestins, amb suport d’internacionals i d’israelians, fan una manifestació en contra la tanca que ocupa il·legalment les terres del poble, i cada setmana hi ha ferits i detinguts.

9.- Resolució del conflicte (conseqüències): La resistència és un dret legítim. No es resisteix per morir, sinó per viure. Cap pare o mare vol veure als seus fills i filles tancades a la presó o enterrades. Per això, cal resistir contra l’ocupació i no renunciar als drets, però, també cal conservar la humanitat i el valor de la justícia. Cal canviar la idea que les palestines són terroristes: són defensores dels Drets Humans. La pressió s’exerceix amb un boicot polític, social, cultural, acadèmic, econòmic. El moviment internacional de Boicot, Desinversions i Sancions (BDS) és un moviment moral per defensar la vida.

10. Aprenentatges: Poder existir ja és una victòria, és el resultat d’una resistència no violenta i popular, a través de la conscienciació i l’enfrontament pacífic.

FITXA TÈCNICA (M8)

Quan patim l’ocupació, tenim un altre camí

1.-Nom: Independència Repúbliques Bàltiques de la URSS

2.-Any: 1987 – 1991

3.-Lloc: Repúbliques Bàltiques

4.-Context històric: Les Repúbliques Bàltiques tenien en la memòria la seva recent annexió a la URSS degut al pacte secret Mòlotov-Ribbentrop de 1939 i la Perestroika va obrir una oportunitat que van saber aprofitar.

5.- Impulsors: El sentiment patriòtic de les poblacions autòctones que prengué formes diverses en cada república, amb un clar suport dels respectius governs, fins aconseguir en molts pocs anys la independència.

6.- Detractors: Inicialment l’URSS i la part de poblacions de les repúbliques vinculades a Moscou.

7.-Descripció dels fets: La Revolució Cantant foren els esdeveniments que van permetre recuperar la independència per part dels estats d’Estònia, Letònia i Lituània, perduda com a conseqüència de l’ocupació soviètica d’aquests territoris durant la Segona Guerra Mundial. Es van produir en el marc de la “Perestroika” i la descomposició de l’URSS com a estat. En el cas de les llavors anomenades Repúbliques Bàltiques els fets tingueren una sèrie de denominacions comunes que han fet que aquests moviments siguin coneguts amb un mateix nom: la Revolució Cantant, pel fet que en molts actes la gent entonava cançons patriòtiques prohibides pel règim soviètic com a forma de reivindicació de la independència. La majoria de les premisses independentistes foren adoptades pels propis membres i dirigents dels tres Partits Comunistes.

Lituània fou el primer estat dins de les Repúbliques Bàltiques en què va aparèixer el moviment anomenat "Revolució Cantant". El 1988 es crea el Sajūdis, moviment social i polític per liderar la

independència i el moviment pro-democràtic, que es convertí en la primera oposició parlamentària organitzada en la història de l'URSS. L'oposició activa del país al règim comunista culminà amb la devolució de la catedral de Vílnius, que per llavors era museu de les belles arts, a la comunitat catòlica seguida de la restauració gradual de símbols nacionals arreu del país. Sājūdis guanyà les eleccions i, cinc dècades després de l'ocupació i de la incorporació lituana a la Unió Soviètica, Lituània es convertí en la primera república soviètica en declarar la seva independència de l'URSS el 1990. Van seguir posteriorment Letònia i Estònia. En qualsevol cas, gairebé totes les nacions de la comunitat internacional, tret d'Islàndia, dubtaren en primera instància a reconèixer la restauració de la independència lituana, concretament fins a l'agost del 1991. Però, abans es produïren els fets del "Diumenge Sanguinari". Moscou, decretà el bloqueig econòmic després de la declaració d'independència, i dugué a terme un intent de recuperar per la força el poder al país. El 1991 forces paracaigudistes russes assassinaren catorze manifestants, resultant també ferits centenars de manifestants no violents a Vílnius, mentre defensaven la torre de televisió de la ciutat i el Parlament lituà dels tancs i tropes d'assalt soviètics. L'extraordinari coratge i disciplina dels lituans, reunint armes i cantant davant els tancs i les peces d'artilleria soviètics, impedí que es produís una major pèrdua de vides, i simbolitzà davant al món la bancarrota moral de la Unió Soviètica i la il·legitimitat de la seva ocupació.

Estònia. El 1987, nit rere nit, i durant 4 anys se succeïren a Tallinn concentracions que reunien gran quantitat d'assistents, fins i tot s'arribà als 300.000 (més d'una cinquena part de la població total d'Estònia en aquella època). La gent s'hi reunia per cantar himnes i cançons nacionalistes, expressament prohibides durant els anys de l'ocupació soviètica. El Front Popular agrupava aquestes forces nacionalistes. En aquest procés de separació, algunes de les seves etapes clau foren impulsades pel propi Soviet Suprem d'Estònia. Malgrat les advertències de Moscou, el 1990 el Soviet Suprem d'Estònia declara la independència, tot i que en uns termes més suaus que per exemple la lituana, ja que contemplava la vigència de la Constitució Soviètica sempre que no se'n redactés una d'estoniana. Tot i així, el 1991 es produeix un intent de prendre el control per la força per part dels russos a Lituània i Letònia. Mentre els tancs soviètics s'apropaven en un intent d'ofegar la Revolució Cantant, el 3 de març del 1991 la declaració d'independència d'Estònia s'aprovà en referèndum amb un gran percentatge de suport (77,8% dels votants) i l'endemà del cop d'estat fracassat a Moscou, la república proclamava la restauració de la seva independència i rebutjava la legislació soviètica. Durant aquests dies la població estoniana es concentrà a les estacions de ràdio i televisió per servir d'escut humà als possibles atacs. Es crearen laberíntiques barricades al voltant del Congrés, situat al centre històric de Tallinn, tot per protegir-se dels tancs soviètics. Finalment, i com a resultat de la Revolució Cantant i de la prudència estratègica dels seus dirigents, Estònia aconseguí la seva independència sense vessar sang.

Letònia. El 1987, dia de commemoració de les deportacions patides per la població letona el 1941, el grup defensor dels drets humans Helsinki-86, organitzà una cerimònia en la qual es depositaren flors al Monument a la Llibertat (símbol de la independència letona, que havia estat erigit el 1935). D'aquest fet sense precedents en resultà una manifestació del renaixement dels sentiments nacionalistes letons, que des d'aquell moment actuaren amb major confiança en si mateixos. Els dies 1 i 2 de juny la Unió d'Escriptors celebrà un congrés en el qual la intel·ligència letona discutí sobre la democratització de la societat, la sobirania econòmica de Letònia, la fi de la russificació del país, la transformació de la indústria i la protecció de l'idioma letó. Aquest congrés va remoure encara més l'opinió pública, i va proporcionar un estímul més per al procés general de renaixement nacional. A més a més, durant aquests dies i per primera vegada des de la postguerra, es féu públic el text del pacte secret Mólotov-Ribbentrop, que havia determinat el destí letó el 1939. El Congrés Ciutadà, entrà a l'escena pública tot sol·licitant el boicot complet als

representants del règim soviètic. El Front Popular de Letònia arribà a reunir 200.000 membres i es convertí en la força que lideraria el moviment de ressorgiment nacional letó i la tornada a la independència després de la dominació soviètica. En les eleccions al Soviet Suprem s'alçaran amb la victòria els partidaris de la independència. El nou Soviet Suprem de la República de Letònia adoptà una declaració d'independència, en la qual hi havia l'objectiu de recuperar la constitució letona del 1922. Els cercles militars de Moscou, però, no podien permetre els plans per a reinstaurar la independència letona. El gener del 1991 les forces polítiques pro-moscovites i procomunistes llançaren un atac, emprant llur força militar per intentar derrocar el govern legítimament escollit. Els plans prosoviètics, però, foren desbaratats pel poble letó organitzat en moviments de resistència no violenta, moviment que ha passat a la història amb el nom de "Els dies de les barricades". El cop d'estat frustrat a Moscou donà com a resultat que Letònia i, en general, les actuals repúbliques exsoviètiques donessin passos cap a llur independència a un ritme més ràpid. Letònia s'autoproclamà una nació completament independent, hereva d'aquella que va perdre la seva independència arran de l'ocupació el 1940.

8.-Estratègia: [Denúncia] [No cooperació] [Desobediència]

Un sentiment viu, durant 5 dècades, de la injustícia de l'ocupació, va poder manifestar-se en el moment de crisi de l'URSS, amb la Perestroika, amb diverses accions, més o menys reprimides. Les concentracions de la gent, amb els seus cants, i amb les seves ocupacions per defensar espais estratègics, tot assumint, morts, ferits i empresonaments; les seves accions pròpies, però també conjuntes de les tres repúbliques; la posició favorable dels soviets de les tres repúbliques, el resultat favorable dels referèndums; els reconeixements internacionals malgrat el primer tímid suport a les declaracions d'independència...

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Potser més que qualsevol altre esdeveniment, el "Diumenge Sanguinari" a Vílnius guanyà per a Lituània, Letònia i Estònia la simpatia i el suport mundials. Més endavant, el mateix any, la comunitat internacional reconegué la seva independència. En el cinquantè aniversari de la firma del pacte Mòlotov-Ribbentrop, i amb l'objectiu de cridar l'atenció de l'opinió pública mundial sobre el destí que estaven patint les Repúbliques Bàltiques, el Front Popular de cadascun dels tres països organitzà la formació d'una immensa cadena humana -coneguda com la Cadena Bàltica- que va discórrer durant més de 600 kilòmetres des de Tallinn fins a Vílnius, passant per Riga. S'estima que hi participaren més de dos milions de persones, convertint-se en la major manifestació de la unitat d'aquests països en la lluita per llur independència. Lituània, Estònia i Letònia ingressaren a l'Organització de les Nacions Unides el disset de novembre del 1991.

10.- Aprenentatges: Determinació popular, suport governamental, potents accions, retornar els efectes de la repressió, crisi del marc geopolític amb l'enfonsament de l'URSS i l'oportunitat de les potències occidentals de recuperar espai i encerclar Rússia. Sense determinació no es poden aprofitar les crisis. Sense les crisis potser no seria suficient la determinació.

FITXA TÈCNICA (M9)

Quan destruïm la vida en el planeta, tenim un altre camí

1.-Nom: Greenpeace

Fet: Defensar el medi ambient mundial

2.-Any: 1971-

3.-Lloc: Arreu del món

4.-Context històric: Des dels anys 70 una nova generació començà a ser sensible als efectes destructors pel planeta que produeix el desenvolupament econòmic, i s'organitzà per fer accions contra les proves d'armes nuclears, contra l'aniquilació d'espècies i contra les diverses formes de contaminació.

5.-Impulsors: Greenpeace (Pau verda) és una organització no governamental ecologista i pacifista. Nascuda en 1971. En l'actualitat, Greenpeace és una de les organitzacions ambientalistes més importants del món amb oficines a 55 països d'arreu del planeta. Greenpeace duu a terme campanyes noviolentes per aturar el canvi climàtic, protegir la biodiversitat, rebutjar els cultius transgènics, disminuir la contaminació i acabar amb l'ús de l'energia nuclear i de les armes.

6.- Detractors: La majoria de governs, de transnacionals i d'una part important de les poblacions, tots ells beneficiaris del "progrés".

7.-Descripció dels fets: Un grup d'activistes antinuclears canadencs es van embarcar a bord d'un vell pesquer per protestar contra les proves nuclears que els Estats Units d'Amèrica duia a terme a l'arxipèlag d'Amchitka, a Alaska. L'objectiu: impedir que es detonés la bomba situant-se al centre de la zona de proves. Com acció directa, aquesta expedició no va sortir com s'esperava; però, com a estratègia de campanya va resultar un èxit extraordinari. Un any després, els EUA es van veure forçats a anunciar que aturaria les proves nuclears a la zona. Amchitka és, des de llavors, una reserva ornitològica. Anys més tard, en 1978, les oficines d'Europa, dels Estats Units i del Pacífic van decidir posar en comú els seus recursos i crear Greenpeace Internacional. Durant els estius de 1978 i 1980, el primer vaixell Rainbow Warrior s'havia enfrontat a la flota balenera que encara es mantenia a Espanya, per tractar d'impedir-ne les captures. El fet serví perquè en 1985 el s'abandonés la caça de balenes.

8.-Estratègia: [Denúncia] [No cooperació] [Desobediència]

D'entre molts dels problemes ambientals o armamentístics, han sabut en cada moment triar-ne un de significatiu i donar-li rellevància amb accions de denúncia, de desobediència imaginatives, espectaculars, mediàtiques... assumint riscos personals i legals, que han fet sortir de la indiferència a la majoria de poblacions i de governs.

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Amb més de 40 anys de campanyes noviolentes i amb accions directes imaginatives ha aconseguit grans victòries mediambientals importants. Entre aquests assoliments es troba el tancament de la central nuclear de Zorita, la prohibició de la pesca amb xarxes de deriva, el protocol de Kyoto, la prohibició de mines antipersona i bombes ràim, aprofitar les energies renovables, el despertar de la consciència per actuar contra el canvi climàtic i per protegir l'Àrtic.

10.- Aprenentatges: Un petit grup, organitza una acció directa arriscada, que fracassa, però, que en poc temps aconsegueix l'objectiu i, alhora, mostra un patró d'acció aplicable a molts altres objectius, que permet crear i estendre una organització de referència internacional amb suport exclusiu de la ciutadania i sense dependència ni de governs ni d'empreses.

FITXA TÈCNICA (M10)

Quan patim una dictadura, tenim un altre camí

1.-Nom: Otpor i la caiguda de Milosevic

2.-Any: 1998-2000

3.-Lloc: Sèrbia

4.-Context històric: L'enfonsament de l'URSS va consolidar, en molts dels nous països, governs amb una democràcia de baixa intensitat, que mantenien el poder amb pràctiques autoritàries, frau electoral i corrupció. En plena dissolució de Iugoslàvia, l'any 2000 la Revolució Negra a Sèrbia va portar a la caiguda de Milosevic.

5.- Impulsors: Grup de joves creen Otpor (resistència) contra el control governamental de les universitats i els mitjans de comunicació, que va portar a un canvi de sistema.

6.- Detractors. Milosevic, el seu govern i el Tribunal Constitucional.

7.-Descripció dels fets: L'origen el trobem en el moviment Otpor (Resistència) el 1998, nascut com a oposició al control governamental d'universitats i mitjans de comunicació i que va evolucionar cap a un canvi de sistema. El 2000 Otpor va pressionar - fins el punt de fer jurar davant d'una gran manifestació que els 17 partits es comprometien a presentar-se amb un sol candidat presidencial - perquè es formés l'Oposició Democràtica de Sèrbia, que va ser la guanyadora de les eleccions presidencials del 24 de setembre del mateix any.

8.-Estratègia: [Denúncia] [No cooperació] [Desobediència]

L'estratègia fou una combinació d'accions supressives, que posaven en ridícul el poder de Milosevic, la formació intensiva de milers de joves orientada a l'acció, el saber prendre la iniciativa per definir l'objectiu i l'estratègia i sense esperar que les forces dividides opositores es possessin d'acord, el suport internacional en un moment de redefinició dels blocs, la inspiració de les aportacions de Gene Sharp...

9.- Resolució del conflicte (conseqüències): Tot i la victòria de l'oposició, Milosevic no va admetre els resultats i es va sumar a la decisió unànime del Tribunal Constitucional, del 4 d'octubre, d'anul·lar part de la votació i la difusió de resultats. El fet va comportar una gran manifestació, de mig milió d'habitants, que va prendre els centres de poder. Si bé els antidisturbis van intentar aturar-ho amb gasos lacrimògens una part de la policia i de l'exèrcit van deixar d'obeir i van recolzar el moviment. El 5 d'octubre, el candidat vencedor va anunciar que assumia el poder encara que Milosevic no volgués, i aquest va acabar dimitint dos dies després, ja sense poder.

10.- Aprenentatges: L'experiència d'Otpor, inspirada en les propostes de Gene Sharp, va ser un dels referents de les revolucions de colors i de les primaveres àrabs. Les lluites noviolentes aprenen unes de les altres. El què en un lloc i un moment pot no funcionar, pot ser font d'inspiració per un altre moment o un altre indret.

FITXA TÈCNICA (M11)

Quan patim règims autoritaris, tenim un altre camí

1.-Nom: Revolucions de colors i primaveres àrabs

Fet: Acabar amb règims autoritaris

2.-Any: 2000-

3.-Lloc: Ex-repúbliques soviètiques i països àrabs mediterranis

4.-Context històric: L'enfonsament de l'URSS va consolidar, en molts dels nous països, governs amb una democràcia de baixa intensitat, que mantenien el poder amb pràctiques autoritàries, frau electoral i corrupció. En aquests casos, en diversos estats hi va haver mobilitzacions per la democratització del sistema, sota la premissa de la noviolència, i la revolució de cada país es va relacionar amb una flor o amb un color. La pràctica es va estendre posteriorment als països de l'Orient Mitjà

5.- Impulsors: Moviments ciutadans pro democràtics que inspirats en altres revolucions noviolentes es van llançar a fer caure els règims autoritaris.

6.- Detractors: Els autòcrates i governs que volien mantenir la seva posició.

7.-Descripció dels fets: Només tres anys després de la caiguda de Milosevic hi va haver un cas similar amb la Revolució de les Roses a Geòrgia, on la població va impedir la sessió d'obertura del parlament després d'unes eleccions fraudulentament. I encara més: la Revolució Taronja a Ucraïna el 2004, la de les Tulipes al Kirguizistan i la dels Cedres al Líban. Posteriorment, les mateixes demandes i mètodes s'expandiren per l'Orient Mitjà amb la Primavera Àrab. Va ser especialment reeixida la Revolució del Gessamí, a Tunísia (2010-2011), que està consolidant una democràcia després de l'expulsió del president Ben Ali, que governava des de 1987. La d'Egipte, Síria o Líbia han tingut resultats catastròfics, després d'uns primers moments d'esperança, la correlació de forces internes o exteriors han generat règims més autoritaris, guerres i estats fallits.

8.-Estratègia: [Denúncia] [No cooperació] [Desobediència]

La gran diversitat de situacions no permet generalitzar l'estratègia seguida. En algun cas ha estat un fet inesperat - com el jove desesperat que s'autoimmola a Tunísia -, en d'altres, convocatòries a ocupar places mitjançant xarxes socials, vagues generals que paralitzen el país, desobediència a les lleis marcial... En quasi tots els casos no hi havia un pla ni unes forces organitzades per entomar la nova situació després de la revolta.

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Alguns d'aquest països han aconseguit encarrilar una democràcia formal, d'altres han patit contra-revolucions i estan en plena crisi política, bèl·lica,.. en el marc de les noves confrontacions geopolítiques dels blocs, que no volen perdre aliats o posicions clau, i utilitzen qualsevol mitjà per aconseguir-ho.

10.- Aprenentatges. En gran part inspirats i formats per Otpor, aquests moviments han estat inicialment exitosos, gràcies a l'ús intel·ligent de les xarxes social per part de joves activistes, que han rebut el suport d'organitzacions socials, sindicals, polítiques que han ajudat consolidar els primers èxits. Però, al mateix temps, en haver centrat l'estratègia en fer caure els règims autoritaris i no haver previst què fer després de la caiguda, ha permès que forces oportunistes, que els mateixos règims o que potències estrangeres, hagin actuat per controlar de nou la situació

mitjançant la victòria electoral, la repressió, la guerra o a la destrucció de l'estat.

FITXA TÈCNICA (M12)

Quan patim una ocupació, tenim un altre camí

1.-Nom: Sahrauí

Fet: Lluita contra l'ocupació del Marroc al Sàhara Occidental

2.-Any: 1975-

3.-Lloc: Sàhara Occidental / Camps refugiats (Tindou -Algèria) / Marroc / Diàspora

4.-Context històric: En la crisi provocada per la mort de Franco, el Regne de Marroc aprofita per ocupar el Sàhara Occidental, i provoca milers de refugiats que són acollits per Algèria. Després d'anys de guerra, el Sahrauí accepten una treva per poder celebrar un referèndum d'autodeterminació emparat per nacions Unides, que Marroc continua boicotejant.

5.- Impulsors: El poble sahrauí, amb el Front Polisario, ongs sahrauí i d'arreu del món.

6.- Detractors: El Regne de Marroc, França, Estats Units, Regne d'Espanya i les transnacionals i empreses interessades en els recursos sahrauí (fosfats, pesca, sorra...)

7.-Descripció dels fets: L'ocupació del Marroc al Sàhara Occidental es una lluita oblidada contra l'ocupació malgrat tenir les lleis internacionals a favor. El poble del Sàhara continua lluitant contra la marginació al seu propi territori i als camps de refugiats durant més 40 anys, malgrat el reconeixement de l'ONU al seu dret a l'autodeterminació. Més de 25 anys esperant un referèndum d'autodeterminació que mai arriba, 150.000 persones refugiades a Algèria vivint en condicions terribles i altres 150.000 vivint sota la militarització i abusos imposats pel Marroc a casa seva. Alguns joves sahrauí plantegen que si la via diplomàtica i judicial, amb les recents victòries judicials a Europa i a Sud-àfrica que donen la raó al Polisario, no funciona amb més eficàcia, s'haurà de començar una guerra al nord-oest d'Àfrica, no per guanyar-la, -no tenen armes ni recursos- , sinó tan sols perquè volen tornar a tenir suport internacional. Els activistes de la noviolència defensen que, amb la lluita noviolenta als territoris ocupats - campament, manifestacions, acció diplomàtica, judicial i de boicots internacionals,.. estan portant el Marroc a una posició insostenible. L'acció noviolenta que està portant a terme els sahrauí fa que la lluita d'aquest poble ajudi a construir una societat fonamentada en els drets humans.

8.-Estratègia: [Denúncia] [No cooperació] [Desobediència]

Quan la via armada no es viable, ni desitjable, han apostat per la via diplomàtica i judicial que ha donat amb els anys bons resultats. Però, la frustració en l'aplicació de les resolucions de Nacions Unides, i les més recents dels Tribunals europeus o Sud africans, per pressió dels estats i empreses que hi tenen importants interessos, està portant a plantejar una lluita que, a semblança de Sud-àfrica o de Palestina, inclogui el boicot i les sancions al regne del Marroc.

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): D'entre les diverses accions noviolentes de resistència, els periodistes activistes de l'Equip Media intenten explicar al món els abusos que pateixen els sahrauí als territoris ocupats i fan de conductors de la història. Aquests joves, que viuen sota el

règim militar marroquí imposat a la seva terra, des del 2009 es dediquen a enregistrar els conflictes, abusos i repressions de què és objecte la població en un territori on els periodistes tenen accés restringit a tota l'àrea ocupada.

10.- Aprentatges: No n'hi ha prou de tenir la raó, fins i tot de tenir resolucions favorables de Nacions Unides o de Tribunals que reconeixen els drets d'un poble a decidir o a gestionar els seus recursos en mans de l'estat ocupant. Quan el dret no es respecta, quan les reivindicacions es silencien, només una estratègia no violenta que toqui els interessos polítics i econòmics de l'ocupant i dels seus aliats pot obrir una porta de sortida al conflicte.

FITXA TÈCNICA (M13)

Quan un gran perill ens amenaça, tenim un altre camí

1.-Nom: Extincion Rebellion - Fridays for Future

Fet: Estratègia per declarar emergència climàtica

2.-Any: 2019-

3.-Lloc: Arreu del món

4.-Context històric: El recent moviment considera que la humanitat es troba davant d'un esdeveniment sense precedents en la seva història: la pujada constant de la temperatura per causa de l'augment de la concentració a l'atmosfera de gasos d'efecte hivernacle, conseqüència d'un sistema econòmic capitalista (en les seves diverses formes) basat en el creixement econòmic il·limitat, la crema de combustibles fòssils i en la depredació d'uns béns naturals que són limitats, posant l'economia per sobre del planeta i de les persones, en definitiva, per sobre de la vida.

5.- Impulsors: Des de fa uns mesos (2018) ha sorgit un moviment de desobediència civil anomenat Extinction Rebellion (XR), que aquí traduïm com Rebel·lió o Extinció. També, el moviment Fridays for Future, inspirat per Greta Thunberg, ha agafat molta força en molt poc temps i recolza XR. El formen infants, adolescents i estudiants universitaris que, la majoria, no superen els 20 anys. Com milers d'altres joves de tot el món, els divendres es mobilitzen pel clima.

6.- Detractors: La inèrcia i els interessos de Governos i transnacionals, una part de l'opinió pública que considera aquest plantejament alarmista o que no vol canviar els seus hàbits.

7.-Descripció dels fets: La dràstica pujada de temperatura del planeta, a menys que sigui corregida immediatament, ens catapultarà a la destrucció de la biosfera i de tot el que estimem: aquest país, els seus pobles, els nostres ecosistemes i el futur de les generacions actuals i següents. Tot està en risc, arreu i a casa nostra: les nostres platges, els deltes, els Pirineus tal com encara els coneixem... I no es tracta només dels paisatges que estimem, es tracta també de tot allò en què se sustenta la nostra vida, inclosa la de les ciutats. Davant d'això es neguen a la resignació. Qualsevol ésser de pensament sa i racional, consciència ètica, preocupació moral o creença espiritual no pot negar, ignorar o deixar de prioritzar aquesta emergència ecològica i social. D'acord amb aquests valors, les virtuts de la veritat i el pes de l'evidència científica, declaren el deure d'actuar en nom de la seguretat i el benestar de les generacions actuals i de les futures, de les nostres comunitats i de la vida al planeta. D'acord a les consciències i al raonament, es declaren en rebel·lió no violenta contra totes les institucions corruptes i ineptes que amenacen el nostre futur. El sistema ha

declarat la guerra a la vida, ignorant de forma deliberada dues dependències innegables: la ecodependència i la interdependència. Per viure necessitem els sistemes naturals, la resta d'espècies i necessitem cooperar i cuidar-nos entre nosaltres. Hem de posar les persones i les cures en el centre, i garantir els drets de tots i totes pel sol fet d'existir.

Les demandes: Els governs han de dir la veritat sobre la gravetat de la nostra situació. Els governs, cooperant entre ells, han de promulgar polítiques jurídicament vinculants per reduir de forma ràpida i dràstica les emissions de carboni. Necessàriament, aquestes demandes requereixen iniciatives i mobilitzacions de grandària i abast semblants a aquelles promulgades en temps de guerra.

8.-Estratègia: [Denúncia] [Desobediència]

Estan reinventant la desobediència civil. Extinction Rebellion ha canviat la forma en què es manifesten i, per això, també la forma d'organitzar-se. Per XR no es tracta tant de convocar cada cap de setmana a desenes de milers de persones com de guanyar seguidors i imposar la seva agenda, i, per això, no dubten fins i tot en declarar-se en rebel·lia, tal com van fer a Berlín a mitjans d'abril: "Declarem la rebel·lia al govern alemany perquè no està fent res contra el canvi climàtic, amenacem amb actes de desobediència civil i a continuació bloquegen el pont Oberbaum de forma pacífica. La premsa reaccionar bé i es va començar a unir molta gent. L'estratègia de fer-se els morts a Callao provoca millors resultats que tallar els carrers. Amb la crisi havia protestes per tot arreu, ja no criden l'atenció i cal captivar els ulls i les ments i els cors de les persones, cal pertànyer a la nostra època.

9.-Resolució del conflicte (conseqüències): Se'ls pots veure amb cridaners vestits d'època vermell al metro de Londres, "morint" per intoxicació en un establiment de menjar ràpid, cobrint de sang les escales del Trocadero, impedit l'entrada i sortida de treballadors de la BBC o tallant el trànsit a les principals capitals europees. És impactant veure una plaça plena de cadàvers, causa curiositat i fa que la gent s'acosti i preguntí. Extinction Rebellion són conscients que la desobediència civil té conseqüències: només a Londres ja han estat arrestats més de mil activistes, així que no n'hi ha prou amb convocar l'acció, a més cal educar i assessorar: organitzen workshops en què expliquem qui són, perquè fan això i com ho fan, quines són les conseqüències legals i com deixar-se retirar d'un espai per la policia.

10.- Aprentatges: les crisis reals - com la climàtica - no sempre troben les veus i les accions socials per fer-les evidents. L'art de la lluita noviolenta és saber fer emergir els conflictes soterrats i, amb enginy i creativitat, fer sortir de la indiferència l'opinió pública i, a més, els governs i parlaments, les organitzacions socials i les empreses. El lideratge i la mobilització de gent molt jove preocupada pel seu futur dona una força inesperada i un relleu interessant a les lluites ecologistes de les darreres dècades.